

บทที่ 3

การรับเงินค่าจองหุ้นและการเรียกชำระค่าหุ้น

ดังได้กล่าวแล้วในบทที่สองว่า ก่อนการจดทะเบียนตั้งบริษัท ผู้เริ่มกิจการต้องเปิดให้ผู้เข้าซื้อจองหุ้นจนครบจำนวนเสียก่อน และการเข้าซื้อจองหุ้นนั้นอาจจะเป็นเพียงการเข้าซื้อจองหุ้นโดยไม่ต้องจ่ายเงินค่าจอง หรือให้มีการเข้าซื้อจองหุ้นโดยที่ผู้ซื้อจะต้องจ่ายเงินค่าจองมาด้วย

ในบทนี้จะได้อธิบายวิธีการบัญชีเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้คือ

1. การเข้าซื้อจองหุ้นโดยให้ผู้ซื้อหุ้นจ่ายเงินค่าจอง
2. การเรียกชำระค่าหุ้นคราวเดียว 100%
3. การเรียกชำระค่าหุ้นเป็นงวด
4. การรับชำระค่าหุ้นล่วงหน้า

หลังจากศึกษาจบบทนี้แล้ว นักศึกษาสามารถบันทึกรายการต่อไปนี้ในสมุดบัญชีได้ คือ

1. การรับจองหุ้น และการคืนเงินค่าจอง
2. การเรียกชำระค่าหุ้น ทั้งการเรียกครั้งเดียว 100% และการเรียกชำระค่าหุ้นเป็นงวด
3. การโอนเงินค่าจองมาหักหนี้ค่าหุ้นและการรับชำระหนี้ค่าหุ้น
4. การรับชำระค่าหุ้นล่วงหน้า และการโอนค่าหุ้นรับชำระล่วงหน้าไปหักหนี้ค่าหุ้น
5. เขียนรายงานที่เกี่ยวกับ “ส่วนของผู้ถือหุ้น” ในงบดุลได้

การรับค่าจองหุ้น

ในกรณีที่บริษัทเปิดให้ผู้เข้าซื้อจองหุ้น โดยให้ผู้จองซื้อจ่ายเงินค่าจองเพื่อถือเป็นการประกันการซื้อหุ้นมาด้วยนั้น บริษัทมักจะกำหนดระยะเวลาการรับจองหุ้นไว้เป็นระยะเวลา

หนึ่ง ผู้ประสงค์จะซื้อหุ้นรายใดก็ตามที่มาจองซื้อหุ้นโดยจ่ายชำระค่าจองตามที่กำหนดไว้ บริษัทก็จะรับค่าจองและรับเงินค่าจองไว้ทั้งหมด โดยไม่สนใจว่าจะมีผู้มาจ่ายเงินค่าจองหุ้นเกินกว่าจำนวนหุ้นที่มีขายหรือไม่ ต่อเมื่อพ้นกำหนดการจองหุ้นไปแล้ว บริษัทก็จะมาพิจารณารายชื่อผู้เข้าซื้อและคุณสมบัติของผู้จ่ายเงินจองหุ้นทั้งหมดว่ามีใครบ้าง มีผู้จองซื้อหุ้นรวมทั้งหมดเป็นจำนวนเกินกว่าปริมาณหุ้นที่บริษัทประสงค์จะขายได้หรือไม่ ในกรณีที่ผู้จองเกิน บริษัทก็จะพิจารณาคัดเลือกผู้ที่บริษัทประสงค์จะขายหุ้นให้เหลือเพียงเท่าจำนวนหุ้นที่มีขายและปฏิเสธการขายหุ้นแก่ผู้จองบางราย ตัวอย่างเช่น บริษัทจดทะเบียนทุนหุ้นสามัญ 1,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท เปิดให้มีการจองซื้อซื้อหุ้นภายใน 10 วัน โดยให้ผู้จองจ่ายเงินมัดจำเป็นค่าจอง 30% ของมูลค่าหุ้น เมื่อครบกำหนด 10 วันแล้ว ปรากฏว่ามีผู้เข้าซื้อจองซื้อหุ้นคิดเป็นจำนวนหุ้นถึง 1,300 หุ้น ซึ่งบริษัทได้รับเงินค่าจองหุ้นไว้ถึง 13,000 บาท (1,300 หุ้น @ 30) จากตัวอย่างนี้บริษัทจะต้องพิจารณาคัดผู้จองหุ้นออก 300 หุ้น

การตัดสิทธิ์ที่จะขายหุ้นให้กับผู้จองซื้อหุ้น อาจทำได้ 2 ลักษณะ คือ

1. ตอปฏิเสธไม่ขายหุ้นให้ผู้จองบางรายทั้งจำนวน ในกรณีนี้ บริษัทจะต้องคืนค่าของจองที่รับมาแล้วให้กับผู้ถือหุ้นไป เช่น จากตัวอย่างเดิมที่มีผู้จองเกินมา 300 หุ้นนั้น ถ้าในจำนวนนี้บริษัทพิจารณาแล้วปฏิเสธไม่ขายหุ้นให้แก่ นาย ก. ซึ่งจองมา 200 หุ้น ในกรณีนี้บริษัทจะต้องคืนเงินค่าของจอง 6,000 บาท (200 หุ้น @ 30) ให้แก่ นาย ก. ไปทั้งหมด

2. ลดจำนวนหุ้นที่จะขายให้กับผู้จองบางรายลง เช่น จากตัวอย่างข้างต้น นอกจากบริษัทจะปฏิเสธไม่ขายหุ้นให้ นาย ก. 200 หุ้น แล้ว บริษัทยังลดหุ้นที่ นาย ข. จองมา 600 หุ้น คงขายให้เพียง 500 หุ้นเท่านั้น ในกรณีนี้เงินค่าของจองส่วนที่ นาย ข. ส่งเกินมามากกว่าจำนวนที่มีสิทธิซื้อ 3,000 บาท (600 หุ้น @ 30 - 500 @ 30) บริษัทจะไม่คืนให้นาย ข. แต่จะเก็บไว้รอกหักกับจำนวนค่าหุ้นที่บริษัทจะเรียกให้ผู้ถือหุ้นชำระในอนาคตต่อไป เช่นเดียวกับค่าของจองของคนอื่น ๆ ตามปกติ

หลักการบันทึกบัญชี ค่าของหุ้นที่บริษัทรับมาจากผู้ขอจองหุ้นนี้จะถูกนำไปบันทึกไว้ในบัญชี “ค่าของจองหุ้น...” ซึ่งอาจจะเป็นหุ้นสามัญหรือหุ้นบุริมสิทธิก็ได้ ในกรณีที่มีการรับจองหุ้นสองประเภท ก็ควรจะเปิดเป็นสองบัญชีแยกต่างหากจากกัน บัญชี “ค่าของจองหุ้น...” นี้จะถือเสมือนเป็นหนี้สินของบริษัท ซึ่งบริษัทมีหน้าที่จะต้องนำไปหักกับค่าหุ้นซึ่งจะเรียกชำระในตอนต่อไป

จากตัวอย่างข้างต้น เมื่อบริษัทรับค่าของจองหุ้นสามัญ 1,300 หุ้น หุ้นละ 30 บาท บริษัทจะบันทึกบัญชีดังนี้

เดบิต	เงินสด	39,000	
	เครดิต	ค่าของจองหุ้นสามัญ	39,000

ต่อมาเมื่อคืนเงินค่าของจองให้แก่ นาย ก. ไป 200 หุ้น คิดเป็นเงิน 6,000 บาท จะบันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ค่าของจองหุ้นสามัญ	6,000	
	เครดิต	เงินสด	6,000

หลังจากการบันทึกบัญชีดังกล่าว เมื่อมีการผ่านรายการไปยังบัญชีแยกประเภท ค่าของจองหุ้นสามัญ บัญชีค่าของจองหุ้นสามัญจะแสดงยอดคงเหลือทางด้านเครดิต 33,000 บาท ดังนี้

ค่าของจองหุ้นสามัญ			
เงินสด (คืนค่าจอง)	6,000	เงินสด (รับค่าจอง)	39,000
		(33,000)	

ค่าของจอง 33,000 บาท นั้นเป็นค่าของจองของผู้มีสิทธิซื้อหุ้นต่อไปนี้

	จำนวนหุ้น (หุ้น)			จำนวนเงินค่าจอง 30 บาท/หุ้น (บาท)		
	จองซื้อ	ปฏิเสธ	ขาย	รับมา	คืน	เหลือ
นาย ก.	200	200	—	6,000	6,000	—
นาย ข.	600	100	500	18,000	—	18,000
บุคคลอื่น	500	—	500	15,000	—	15,000
รวม	1,300	300	1,000	39,000	6,000	33,000

จากตารางข้างต้นจะสังเกตได้ว่า นาย ข. มีสิทธิซื้อหุ้น 500 หุ้น เท่ากับบุคคลอื่น ๆ ซึ่งซื้อหุ้นมาคิดจำนวนรวมได้ 500 หุ้นเช่นกัน แต่ นาย ข. มีค่าของจองอยู่ที่บริษัทมากกว่าบุคคลอื่น ๆ กล่าวคือ นาย ข. ซื้อหุ้นได้ 500 หุ้น แต่จ่ายเงินค่าจองให้บริษัทมาแล้ว 18,000 บาท ส่วนคนอื่น ๆ ซื้อหุ้นได้ 500 หุ้นเช่นเดียวกัน แต่จ่ายเงินให้บริษัทมาเพียง 15,000 บาท

ค่าของจองที่ผู้ถือหุ้นแต่ละคนจ่ายมาให้บริษัทแล้วไม่เท่ากันนี้ เมื่อบริษัทเรียกให้ผู้ถือหุ้นชำระเงินค่าหุ้น ผู้ถือหุ้นที่จ่ายค่าจองมาแล้วมากกว่าก็ย่อมจะจ่ายเงินชำระค่าหุ้นส่วนที่ยังขาดอยู่น้อยกว่าผู้ถือหุ้นรายที่มีค่าของจองอยู่กับบริษัทน้อยกว่า

การเรียกชำระค่าหุ้นคราวเดียว (100%) และการรับชำระหนี้

เมื่อมีผู้เข้าซื้อจองซื้อหุ้นครบจำนวนแล้ว บริษัทก็จะเรียกให้บรรดาผู้เข้าจองซื้อหุ้น ผู้ซึ่งบริษัทตอบรับให้สิทธิซื้อหุ้นแล้วเหล่านั้น นำเงินมาชำระค่าหุ้นตามราคาหุ้นที่บริษัทได้ประกาศขาย การเรียกให้ผู้จองหุ้นชำระเงินค่าหุ้นนั้นอาจจะเรียกให้ชำระทั้งจำนวนในคราวเดียว หรือจะเรียกให้ชำระบางส่วนทีละงวดก็ได้ ซึ่งในขั้นตอนนี้จะอธิบายเฉพาะการเรียกชำระค่าหุ้นคราวเดียว 100% ก่อน วิธีการเรียกชำระค่าหุ้นนั้น ทางบริษัทจะต้องส่งคำบอกกล่าวล่วงหน้าไม่ต่ำกว่าสี่สิบเอ็ดวันด้วยจดหมายส่งลงทะเบียน ไปรษณีย์ กำหนดจำนวนเงินค่าหุ้นที่เรียก วัน เวลา และสถานที่ให้นำเงินมาชำระ

หลักการบันทึกบัญชีเมื่อเรียกชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่า จะบันทึกบัญชีโดยตั้งบัญชีลูกหนี้ค่าหุ้นเต็มตามราคาขายที่ได้ตั้งไว้ โดย เดบิตบัญชีลูกหนี้ค่าหุ้น....เท่ากับราคาขายและเครดิตบัญชีทุนเรือนหุ้น เท่ากับราคาตามมูลค่าหุ้น ผลต่างระหว่างราคาขายและราคาตามมูลค่าหุ้นก็จะนำไปเดบิตบัญชีส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้น หรือเครดิตส่วนเกินมูลค่าหุ้น แล้วแต่กรณี เช่น

(1) หุ้นสามัญมูลค่าหุ้นละ 500 บาท นำออกขายในราคาหุ้นละ 500 บาท โดยวิธีการให้จอง ต่อมาบริษัทเรียกให้ผู้ถือชำระค่าหุ้นเต็มจำนวนคราวเดียว เมื่อเรียกชำระค่าหุ้นบริษัทจะบันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ	500	
	เครดิต	ทุนหุ้นสามัญ	500

(2) ถ้าบริษัทขายหุ้นสามัญมูลค่าหุ้นละ 500 บาท ในราคา 510 บาท โดยวิธีการให้จอง เมื่อบริษัทเรียกให้ผู้จองหุ้นชำระค่าหุ้นจะบันทึกบัญชี โดย

เดบิต	ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ	510	
	เครดิต	ทุนหุ้นสามัญ	500
		ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	10

(3) ถ้าบริษัทขายหุ้นสามัญ มูลค่าหุ้นละ 500 บาท ในราคา 480 บาท โดยวิธีการให้จอง เมื่อบริษัทเรียกให้ผู้จองหุ้นชำระค่าหุ้น จะบันทึกบัญชีโดย

เดบิต	ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ	480	
		ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้น	20
	เครดิต	ทุนหุ้นสามัญ	500

ยอดเงินคงเหลือที่ปรากฏอยู่ในบัญชีลูกหนี้ค่าหุ้น จะแสดงถึงจำนวนเงินที่ผู้ถือหุ้นยังค้างชำระหนี้ค่าหุ้นงวดนั้น ๆ กับทางบริษัท ซึ่งถ้าบริษัทมีนโยบายที่จะเร่งรัดหนี้ภายในระยะเวลาสั้น (Current Period) ในกรณีที่ปีบัญชีทำรายงานงบการเงิน บัญชีลูกหนี้ค่าหุ้นนี้ก็จะเป็นไปแสดงไว้

เป็นสินทรัพย์ดินสะพัดในงบดุล แต่ถ้าบริษัทยังไม่มีแผนการที่จะเร่งรัดการเก็บหนี้ก็ควรจะนำไปแสดงเป็นส่วนหักออกจากบัญชีทุนเรือนหุ้นในงบดุล

หลักการบันทึกบัญชีเมื่อรับชำระเงิน

ก. กรณีที่ผู้ซื้อของไม่ได้จ่ายเงินค่าของ ในกรณีนี้มีผู้ซื้อของจะต้องจ่ายเงินชำระหนี้เท่ากับมูลหนี้ที่เรียกได้ชำระ ดังนั้น เมื่อผู้ถือหุ้นนำเงินมาชำระก็จะบันทึกบัญชีโดย

เดบิต	เงินสด	XX	
	เครดิต	ลูกหนี้ค่าหุ้น.....	XX

ข. กรณีที่ผู้ซื้อของจ่ายเงินค่าของหุ้นมาแล้ว ในกรณีนี้บริษัทจะต้องโอนค่าของของที่ได้บันทึกบัญชีไว้แล้วมาหักจากบัญชีลูกหนี้ค่าหุ้น โดย

เดบิต	ค่าของของ	XX	
	เครดิต	ลูกหนี้ค่าหุ้น.....	XX

สำหรับหนี้ส่วนที่เหลือนั้นผู้ถือหุ้นจะต้องนำเงินสดมาชำระ ดังนั้น เมื่อเขานำเงินสดมาชำระส่วนที่เหลือก็จะลงบัญชีเช่นเดียวกับข้อ ก. คือ

เดบิต	เงินสด	XX	
	เครดิต	ลูกหนี้ค่าหุ้น	XX

การบันทึกรายการโอนค่าของของหุ้นมาหักออกจากลูกหนี้ค่าหุ้นและรับชำระเงินสดส่วนที่เหลือนี้ อาจจะบันทึกรายการในลักษณะการ Compound Entry ได้ดังนี้

เดบิต	ค่าของของ	XX	
	เงินสด	XX	
	เครดิต	ลูกหนี้ค่าหุ้น.....	X X

ตัวอย่าง การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับการจองหุ้น การเรียกชำระค่าหุ้น 100% และการรับชำระค่าหุ้น

ตัวอย่าง 1 บริษัทออกหุ้นสามัญ 1 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 500 บาท ประกาศขายในราคาหุ้นละ 510 บาท โดยวิธีการจองหุ้นและให้ผู้ถือหุ้นจ่ายเงินค่าจองมาหุ้นละ 40 บาท ต่อมาบริษัทเรียกชำระค่าหุ้นทั้งจำนวน และให้ผู้ถือหุ้นนำเงินคงค้างมาชำระ

กรณีดังกล่าวการชำระค่าหุ้น 510 บาทนั้น บริษัทจะต้องโอนค่าของจอง 40 บาท มาหักหนี้ที่เรียก และรับชำระเงินส่วนที่เหลืออีก 470 บาท ซึ่งบริษัทจะบันทึกบัญชีดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

เงินสด	40.-	
ค่าของจองหุ้นสามัญ		40.-
รับค่าจองหุ้น หุ้นละ 40 บาท		
ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ	510.-	
ทุนหุ้นสามัญ		500.-
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ		10.-
เรียกค่าหุ้น 100% มูลค่าหุ้นละ 500 บาท ขาย 510 บาท		
ค่าของจองหุ้นสามัญ	40.-	
เงินสด	470.-	
ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ		510.-
โอนค่าของจองมาหักหนี้ที่เรียกพร้อมทั้งรับเงินสดส่วนที่เหลือ		

ตัวอย่าง II บริษัทรามพัฒนา จำกัด จดทะเบียนบริษัทสนธิเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 25.... มีทุนจดทะเบียนหุ้นสามัญ 1,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท บริษัทเสนอขายในราคาหุ้นละ 105 บาท โดยให้ผู้ประสงค์จะซื้อเข้าซื้อจองซื้อหุ้น จ่ายเงินค่าจองหุ้นหุ้นละ 30 บาท

15 มีนาคม 25.... บริษัทรับเงินค่าจองหุ้นเป็นจำนวนทั้งสิ้น 1,300 หุ้น ซึ่งเกินกว่าจำนวนหุ้นที่มีขาย บริษัทจึงพิจารณาไม่ขายหุ้นให้ นาย ก. ซึ่งจองมา 200 หุ้น และลดจำนวนหุ้นของ นาย ข. ซึ่งจองมา 600 หุ้น โดยขายให้เพียง 500 หุ้น สำหรับบุคคลอื่น ๆ อีก 500 หุ้น บริษัทขายให้เท่าจำนวนที่จอง

16 มีนาคม 25..... บริษัทคืนเงินค่าจองหุ้น 200 หุ้น ให้แก่ นาย ก.

1 เมษายน 25... บริษัทเรียกให้ผู้มีสิทธิซื้อหุ้นชำระหนี้ค่าหุ้นทั้งจำนวน (100%) ปรากฏว่าผู้มีสิทธิซื้อหุ้นนำเงินมาชำระครบทุกราย และบริษัทได้ออกใบหุ้นให้ไปในวันนี้

การบันทึกรายการในสมุดรายวันทั่วไป และการผ่านรายการไปยังบัญชีแยกประเภทที่เกี่ยวข้องของบริษัทรามพัฒนา ในเรื่องข้างต้นจะเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

25... ม.ค. 1	Memo; จดทะเบียนหุ้นหุ้นสามัญ 1,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท		
15	เงินสด ค่าจองหุ้นสามัญ รับเงินค่าจองหุ้นทั้งสิ้น 1,300 หุ้น @ 30 บาท	39,000	39,000

สมุดรายวันทั่วไป

๒๕... ม.ค. 16	<p>ค่าของจองหุ้นสามัญ เงินสด</p> <p>คืนเงินค่าของจองหุ้น 200 หุ้น ให้แก่ นาย ก. เนื่องจากบริษัทไม่ขายหุ้นให้</p>	6,000	6,000
เม.ย. 1	<p>ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ (1,000 @ 105) ทุน-หุ้นสามัญ (1,000 @ 100) ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ (1,000 @ 5)</p> <p>เรียกให้ผู้ถือหุ้นชำระเงินค่าหุ้น 1,000 หุ้น หุ้นละ 105 บาท</p>	105,000	100,000 5,000
	<p>ค่าของจองหุ้นสามัญ ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ</p> <p>โอนค่าของจองหุ้นของผู้ถือมีสิทธิซื้อหุ้น (18,000+15,000) มาหักกับลูกหนี้ค่าหุ้น</p>	33,000	33,000
	<p>เงินสด</p> <p>ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ</p> <p>รับเงินค่าหุ้นจากผู้จองซื้อหุ้นครบจำนวน (105,000-33,000)</p>	72,000	72,000

เงินสด

25... มี.ค. 1	ค่าของจองหุ้นสามัญ (รับจอง)	39,000	25... มี.ค.16	ค่าของจองหุ้นสามัญ (คืนค่าจอง)	6,000
เม.ย. 1	ลูกหนี้ค่าหุ้น (รับชำระหนี้ค่าหุ้น) (105,000)	72,000			

ค่าของจองหุ้นสามัญ

25... มี.ค. 16	เงินสด (คืนค่าจอง)	6,000	25... มี.ค. 1	เงินสด (รับเงินค่าจอง)	39,000
เม.ย. 1	ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ	33,000			
		<u>39,000</u>			<u>39,000</u>

ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ

25... เม.ย. 1	ทุนหุ้นสามัญและ ส่วนเกินฯ	105,000	25... เม.ย. 1	ค่าของจองหุ้นสามัญ เงินสด	33,000 72,000
		<u>105,000</u>			<u>105,000</u>

ทุน-หุ้นสามัญ

(Memo: จัดทะเบียน 1,000	หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท)		
	25... เม.ย. 1	ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ	100,000

ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ

	25.... เม.ย. 1 ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ	5,000
--	---------------------------------------	-------

หลังจากวันที่ 1 เม.ย.25.... นี้แล้ว ถ้าบริษัททำการปิดบัญชี หายอดคงเหลือทำงาน
ทดลอง และทำงานบุคคล งบดุลของบริษัทจะปรากฏดังนี้

บริษัทรามพัฒนาจำกัด
งบดุล
ณ วันที่ 1 เมษายน 25....

สินทรัพย์

เงินสด		<u>105,000</u>
รวมสินทรัพย์	บาท	<u><u>105,000</u></u>

หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

หนี้สิน

—

ส่วนของผู้ถือหุ้น

ทุนหุ้นสามัญจดทะเบียน 1,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาท 100,000

ออกจำหน่ายและเรียกชำระแล้ว 1,000 หุ้น

มูลค่าหุ้นละ 100 บาท

100,000

ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ

5,000

รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น

บาท 105,000

การเรียกชำระค่าหุ้นเป็นงวด

นอกจากจะเรียกให้ผู้จองหุ้นชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้ว บริษัทอาจจะเรียกให้ผู้จองหุ้นชำระค่าหุ้นเป็นงวดได้ ซึ่งจะเรียกชำระกี่งวดหรืองวดละเท่าไรก็ได้ ยกเว้นการเรียกชำระค่าหุ้นงวดแรก ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เรียกชำระไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้าแห่งมูลค่าของหุ้นที่ตั้งไว้ และในกรณีที่มีการออกหุ้นสูงกว่ามูลค่าต้องส่งใช้จำนวนที่ล้มมูลค่าพร้อมกับการส่งใช้เงินคราวแรก ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1105 วรรค 2 และ วรรค 3 ดังนี้ “การออกหุ้นโดยราคาสูงกว่ามูลค่าของหุ้นที่ตั้งไว้ นั้น หากว่าหนังสือบริคณห์สนธิให้อำนาจไว้ ก็ให้ออกได้ และในกรณีเช่นนี้ต้องส่งใช้จำนวนที่ล้มมูลค่าพร้อมกับการส่งใช้เงินคราวแรก

อนึ่ง เงินส่งใช้ค่าหุ้นคราวแรกนั้น ต้องมีได้น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้าแห่งมูลค่าหุ้นที่ตั้งไว้”

1. การคำนวณจำนวนเงินที่เรียกชำระค่าหุ้นงวดแรก

การที่กฎหมายกำหนดว่าถ้าหุ้นนั้นขายสูงกว่ามูลค่าเงินสูงกว่ามูลค่าจะต้องเรียกชำระมาพร้อมกับการชำระงวดแรกนั้น หมายความว่าบริษัทจะไม่ยอมให้มีการค้างจำนวนเงินสูงกว่ามูลค่า จะต้องเรียกเก็บมาก่อนพร้อมกับค่าหุ้นงวดแรก เช่น

หุ้นมูลค่าหุ้นละ 200 บาท บริษัทกำหนดราคาขายไว้ 210 บาท ถ้าบริษัทเรียกให้ชำระค่าหุ้นงวดแรก 25% ก็จะต้องเรียกจำนวนเงินสูงกว่ามูลค่า 10 บาท นี้มาด้วย เพราะฉะนั้นจำนวนเงินที่บริษัทเรียกชำระจริงสำหรับการเรียกค่าหุ้นงวดแรก คำนวณได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{เรียกชำระ } 25\% \text{ ของ Par Value } 200 &= 50 \text{ บาท} \\ \text{บวก เงินสูงกว่ามูลค่าหุ้น} &= \underline{10} \text{ บาท} \\ \therefore \text{ค่าหุ้นที่เรียกให้ชำระงวดที่ 1} &= \underline{\underline{60}} \text{ บาท} \end{aligned}$$

ในการทำงานกลับกันในประเทศที่กฎหมายอนุญาตให้บริษัทขายหุ้นต่ำกว่ามูลค่าหุ้นได้ โดยทั่วไปเมื่อมีการเรียกชำระค่าหุ้นงวดแรก ก็จะยอมให้นำส่วนต่ำกว่ามูลค่านั้นไปหักออกจำนวนที่เรียกชำระครั้งแรกได้เช่นเดียวกัน เช่น

หุ้นมูลค่าหุ้นละ 200 บาท บริษัทเสนอขายในราคา 196 บาท ถ้าบริษัทเรียกให้ชำระค่าหุ้นงวดแรก 25% ก็อนุญาตให้นำเงินต่ำกว่ามูลค่า 4 บาท นี้ไปหักออกจากมูลค่าที่เรียก ดังนั้น จำนวนเงินที่เรียกให้ชำระในกรณีนี้จะคำนวณได้ดังนี้

เรียกชำระ 25% ของ Par Value 200	= 50 บาท
หัก เงินต่ำกว่ามูลค่าหุ้น (200-196)	= <u>4</u> บาท
∴ ค่าหุ้นที่เรียกชำระงวดที่ 1	= <u>46</u> บาท

2. บัญชีทุนเรือนหุ้น VS บัญชีทุนเรือนหุ้นให้ออม

ในกรณีที่บริษัทออกหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อผู้ถือ บริษัทจะยังไม่สามารถออกใบหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นได้จนกว่าจะได้รับชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้ว ดังนั้น เมื่อบริษัทเรียกชำระค่าหุ้นเป็นงวด บริษัทจึงจำเป็นที่จะต้องบันทึกค่าหุ้นที่เรียกไว้ในบัญชี “ทุนหุ้น....ไว้ออม” ก่อนต่อเมื่อบริษัทเรียกชำระค่าหุ้นครบและได้รับชำระเงินเรียบร้อยแล้ว บริษัทจึงจะออกใบหุ้นให้ได้ เมื่อบริษัทออกใบหุ้นให้ได้จึงจะบันทึกรายการเปลี่ยนจากบัญชี “ทุนหุ้น....ให้ออม” มาเป็นบัญชี “ทุนหุ้น....” อีกครั้งหนึ่ง

ส่วนในกรณีที่บริษัทเลือกออกใบหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือ บริษัทสามารถออกใบหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นได้ทันทีแม้ว่าจะยังชำระเงินไม่ครบ 100% ซึ่งในใบหุ้นนั้นก็จะมีระบุจำนวนที่ได้รับชำระไว้แล้ว ในกรณีเช่นนี้การเรียกชำระค่าหุ้นแต่ละงวดจึงมีผลทำให้บริษัทสามารถบันทึกค่าหุ้นที่เรียกไว้ในบัญชี “ทุนหุ้น....” ได้เลยทันที

บัญชีทุนหุ้น....ให้ออมนี้เป็นบัญชีในส่วนของผู้ถือหุ้นที่อยู่ในลำดับถัดมาจากทุนเรือนหุ้นในงบดุลมีฐานะใกล้เคียงกับบัญชีทุนเรือนหุ้น ต่างกันแต่เพียงว่าจำนวนนี้บริษัทยังไม่ได้ออกใบหุ้นเป็นหลักฐานให้กับผู้ถือหุ้นเท่านั้น

3. การบันทึกบัญชี เมื่อเรียกค่าหุ้นงวดแรก

เมื่อเรียกค่าหุ้นครั้งที่ 1 ก็จะบันทึกบัญชีโดย เดบิต บัญชีลูกหนี้ค่าหุ้นเท่ากับจำนวนเงินที่เรียกชำระ และเครดิตบัญชีทุนเรือนหุ้น หรือบัญชีทุนเรือนหุ้นให้ออมเท่ากับจำนวนเปอร์เซ็นต์ของมูลค่าหุ้นที่เรียก ผลต่างระหว่างจำนวนเงินที่เรียกชำระกับเปอร์เซ็นต์ของมูลค่าหุ้นที่เรียกก็จะนำไปเดบิต หรือเครดิตไว้ในบัญชีส่วนต่ำหรือส่วนเกินมูลค่าหุ้นแล้วแต่กรณี เช่น

3.1 กรณีหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อผู้ถือหุ้นและขายท่ามูลค่า หุ้นสามัญชนิดไม่ระบุชื่อผู้ถือมูลค่าหุ้นละ 200 บาท ขายในราคา 200 บาท บริษัทเรียกค่าหุ้นงวดที่ 1 25% ของมูลค่าหุ้นลงบัญชีโดย

เดบิต ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-เรียกชำระครั้งที่ 1	50.-
เครดิต ทุนหุ้นสามัญให้ออม	50.-

3.2 กรณีหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อผู้ถือและขายต่ำกว่ามูลค่า หุ้นสามัญชนิดไม่ระบุชื่อผู้ถือมูลค่าหุ้นละ 200 บาท ขายในราคา 196 บาท บริษัทเรียกชำระค่าหุ้นงวดที่ 1 25% ของมูลค่าหุ้น ลงบัญชีโดย

เดบิต ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญเรียกชำระครั้งที่ 1	46.-
ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นสามัญ	4.-
เครดิต ทนหุ้นสามัญให้จอง	50.-

3.3 กรณีหุ้นชนิดไม่ระบุชื่อผู้ถือและขายสูงกว่ามูลค่า หุ้นสามัญชนิดไม่ระบุชื่อผู้ถือมูลค่าหุ้นละ 200 บาท ขายในราคา 210 บาท บริษัทเรียกชำระค่าหุ้นงวดที่ 1 25% ของมูลค่าหุ้น ลงบัญชีโดย

เดบิต ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-เรียกชำระครั้งที่ 1	60.-
เครดิต ทนหุ้นสามัญให้จอง	50.-
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	10.-

3.4 กรณีหุ้นชนิดระบุชื่อผู้ถือและขายสูงกว่ามูลค่า หุ้นสามัญชนิดระบุชื่อผู้ถือมูลค่าหุ้นละ 200 บาท ขายในราคา 210 บาท บริษัทเรียกชำระค่าหุ้นงวดที่ 1 25% ของมูลค่าหุ้น ลงบัญชีโดย

เดบิต ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-เรียกชำระครั้งที่ 1	60.-
เครดิต ทนหุ้นสามัญ	50.-
ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	10.-

4. การบันทึกบัญชีเมื่อเรียกค่าหุ้นงวดต่อไป

การเรียกชำระค่าหุ้นครั้งต่อ ๆ ไป ก็จะลงบัญชีโดย เดบิต บัญชีลูกหนี้ค่าหุ้น และเครดิต บัญชีทุนเรือนหุ้น หรือทนหุ้นให้จอง (แล้วแต่กรณี) เท่ากับจำนวนร้อยละของมูลค่าหุ้นที่เรียกชำระ จากตัวอย่างข้างต้น ถ้าบริษัทเรียกชำระเงินค่าหุ้นงวดที่ 2 อีก 40% ของมูลค่า คิดเป็นจำนวนเงิน 80 บาท (40% ของ 200) จะลงบัญชีโดย

เดบิต ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-เรียกชำระครั้งที่ 2	80.-
เครดิต ทนหุ้นสามัญ หรือ	
ทนหุ้นสามัญให้จอง	80.-

ตัวอย่าง I การบันทึกบัญชีเมื่อมีการเรียกชำระค่าหุ้นเป็นงวดกรณีขายเท่ามูลค่า

- ม.ค.1 บริษัทจดทะเบียนบริษัทสนธิ หุ้นสามัญชนิดระบุชื่อผู้ถือ 10 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 200 บาท ขายในราคาหุ้นละ 200 บาท (เท่ามูลค่า)
- ม.ค.15 บริษัทเปิดให้มีการจองซื้อหุ้น โดยไม่ต้องจ่ายเงินค่าจอง (ไม่มีการบันทึกบัญชี)
- ก.พ.1 เรียกชำระค่าหุ้นงวดแรก 25% และให้ชำระภายในวันที่ 28 ก.พ. ปรากฏว่ามีผู้ชำระครบจำนวน
- เม.ย.1 เรียกชำระค่าหุ้นงวดที่สอง 75% ให้มาชำระภายในวันที่ 30 เม.ย. ปรากฏว่า เมื่อถึงวันที่ 30 เม.ย. นาย ก. ซึ่งถือหุ้นอยู่ 2 หุ้น ไม่ส่งเงินมาชำระ

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เดบิต	เครดิต
25.... ม.ค. 1	(จดทะเบียนหุ้นสามัญ 10 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 200 บาท)		
ก.พ. 1	ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-I (เรียกชำระครั้งที่ 1) (10 หุ้น @ 50) ทุน-หุ้นสามัญ เรียกชำระค่าหุ้นงวดแรก 25%	500	500
1-28	เงินสด ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-I รับชำระหนี้ค่าหุ้นครั้งที่ 1	500	500
เม.ย. 1	ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-II (10 หุ้น @ 150) ทุน-หุ้นสามัญ เรียกชำระค่าหุ้นงวดที่สอง 75%	1,500	1,500

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เดบิต	เครดิต
25..... เม.ย.1-30	เงินสด (8 หุ้น @ 150) ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-II รับชำระหนี้ค่าหุ้นงวดที่สอง 8 หุ้น	1,200	1,200

ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ - I

ก.พ.1	ทุนหุ้นสามัญ	500	ก.พ.1-28	เงินสด	500
-------	--------------	-----	----------	--------	-----

ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ - II

25... เม.ย. 1	ทุนหุ้นสามัญ	1,500	25... เม.ย.1-30	เงินสด	1,200
------------------	--------------	-------	--------------------	--------	-------

ทุนหุ้นสามัญ

(จัดทะเบียนหุ้นสามัญ 10 หุ้น @ 200)

25... ก.พ.1	ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-I	500
เม.ย.1	ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-II	1,500

งบทดลอง

30 เม.ย. 25.....

เงินสด	1,700	
ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-II	300	
ทุนหุ้นสามัญ		2,000
	2,000	2,000

(1) งบดุลแบบแสดงลูกหนี้ค่าหุ้นเป็นสินทรัพย์

งบดุล

30 เม.ย. 25.....

สินทรัพย์		หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	
สินทรัพย์เดินสะพัด		หนี้สิน	
เงินสด	1,700	ส่วนของผู้ถือหุ้น	
ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-II	300	ทุนหุ้นสามัญจดทะเบียน	
		10 หุ้น @ 200	<u>2,000</u>
		ออกจำหน่ายและเรียกชำระแล้ว	
		10 หุ้น @ 200	<u>2,000</u>
	<u>2,000</u>		<u>2,000</u>

(2) งบดุลแบบแสดงลูกหนี้ค่าหุ้นเป็นส่วนหักจากทุน

งบดุล

30 เมษายน 25....

สินทรัพย์		หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	
สินทรัพย์เดินสะพัด		หนี้สิน -	
เงินสด	1,700	ส่วนของผู้ถือหุ้น	
		ทุนหุ้นสามัญจดทะเบียน 10 หุ้น	
		หุ้นละ 200	<u>2,000</u>
		ออกจำหน่ายและเรียกชำระแล้ว	
		10 หุ้น @ 200	2,000
		หัก ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-II	<u>(300)</u>
	<u>1,700</u>		<u>1,700</u>

ตัวอย่าง II การเรียกชำระค่าหุ้นเป็นงวดกรณีขายสูงกว่ามูลค่า

จากตัวอย่างที่ 1 สมมติว่าบริษัทขายหุ้นในราคาหุ้นละ 210 บาท และเรียกชำระงวดที่หนึ่ง 25% ปรากฏว่ามีผู้มาชำระครบตามจำนวนภายในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ การบันทึกบัญชีตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 28 กุมภาพันธ์ จะเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เดบิต	เครดิต
ม.ค. 1	(จัดทะเบียนหุ้นสามัญ 10 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 200 บาท)		
ก.พ. 1	ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-I (10 หุ้น @ 60) บัญชีทุน-หุ้นสามัญ (10 หุ้น @ 50) ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ เรียกชำระครั้งที่หนึ่ง 25% บวกเงินสูง 10 บาท	600	500 100
1-28	เงินสด ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-I รับชำระหนี้ค่าหุ้นครั้งที่ 1 ครบจำนวน	600	600

งบดุล

1 มีนาคม 25....

สินทรัพย์		หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	
สินทรัพย์เดินสะพัด		หนี้สิน -	
เงินสด	600	ส่วนของผู้ถือหุ้น	
		ทุนหุ้นสามัญจดทะเบียน 10 หุ้น	
		@ 200	2,000
		ออกจำหน่ายและเรียกชำระแล้ว	
		10 หุ้น @ 50	500
		ส่วนเกินมูลค่าหุ้นสามัญ	100
	<u>600</u>		<u>600</u>

ตัวอย่างที่ III การเรียกชำระค่าหุ้นในกรณีที่ขายต่ำกว่ามูลค่า

จากตัวอย่างที่ 2 ถ้าบริษัทขายหุ้นไปในราคา 193 บาท บริษัทเรียกชำระค่าหุ้น ครั้งที่ 1 25% ปรากฏว่ามีผู้มาชำระครบตามจำนวนภายในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ การบันทึกรายการตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม - 28 กุมภาพันธ์ จะเป็นดังนี้

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เดบิต	เครดิต
25... ม.ค. 1	(จดทะเบียนหุ้นสามัญ 10 หุ้น @ 200 บาท)		
ก.พ. 1	ลูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ - 1 (10 หุ้น @ 43)	430	
	ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นสามัญ (10 หุ้น @ 7)	70	
	ทุน-หุ้นสามัญ (10 หุ้น @ 50)		500
	เรียกชำระครั้งที่ 1 25% หักส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นอื่น		
	หุ้นละ 7 บาท		

สมุดรายวันทั่วไป

วันที่	รายการ	เดบิต	เครดิต
ก.พ.1-28	เงินสด ถูกหนี้ค่าหุ้นสามัญ-1 รับชำระค่าหุ้นครั้งที่ 1 ตามจำนวนที่เรียก	430	430

งบดุล
1 มีนาคม 25....

สินทรัพย์		หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	
สินทรัพย์เดินสะพัด		หนี้สิน	
เงินสด	430	ส่วนของผู้ถือหุ้น	
		ทุนจดทะเบียนหุ้นสามัญ 10 หุ้น	
		@ 200	2,000
		ออกจำหน่ายและเรียกชำระแล้ว	
		10 หุ้น @ 50	500
		ส่วนต่ำกว่ามูลค่าหุ้นสามัญ	(70)
	<u>430</u>		<u>430</u>